

HUMANITIES INSTITUTE
Feruza Shermatova-Omerani, Ph.D.

TOPRAK ANA / SAMANCHYNYN JOLU (1963) Cengiz Aytmatov (1928–2008)

Kaynakçalar:

Aytmatov, C. (2014). *Samanchynyn jolu*. İçinde A. Akmatalliev (Haz.), *Cengiz Aytmatov'un eserleri* (Cilt 2). Uluu Toolor.

Aytmatov, C. (1998). *Toprak Ana* (Ü. Tamer, Çev.). İstanbul: Varlık Yayınları.

Aytmatov, C. (2023). *Toprak Ana* (R. Özdek, Çev.). İstanbul: Ötüken Neşriyat.

Bazarov, G. (Director). (1967). *Samanchynyn jolu* [Film]. Kyrgyzfilm Studio. (2024, uploaded). YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=aa7cXblZcmg>

GENEL BILGI

Yazar

Kırgız edebiyatının ve Sovyet dönemi Türk dünyasının önde gelen yazarlarından biri olan Cengiz Aytmatov (1928–2008), Kırgızistan'ın Talas bölgesindeki Şeker köyünde doğmuştur. Babası Törekuł Aytmatov, Stalin dönemindeki tasfiyelerin kurbanı olmuş; annesi Nagima Aytmatova ise onu zor koşullar altında yetiştirmiştir. Bu aile geçmişi, Aytmatov'un eserlerinde güçlü anne figürleri, insanın zorluklar karşısındaki direnci ve ahlaki sorumluluk gibi temaların gelişmesinde etkili olmuştur.

Kırgızca ve Rusçayı kullanan iki dilli bir yazar olan Aytmatov, edebiyat hayatına 1952 yılında *Ak Caan* (Beyaz Yağmur), *Tünkü Sugat* (Gece Sulaması) ve *Asma Köprü* (Asma Köprü) adlı öykülerle başlamıştır. Edebî başarısını *Betme-bet* (Yüz Yüze, 1958) ile ortaya koymuş, ardından yayımlanan *Cemile* (Jamilia, 1959) eseriyle uluslararası tanınırlığa ulaşmıştır.

Povesti gor i stepey (Dağlar ve Bozkırlar Hikâyeleri, 1963) adlı öykü derlemesi Lenin Ödülü'ne layık görülmüştür. *Kızıl Cooçuk Calcalım* (Selvi Boylum Al Yazmalım), *Boto Köz Bulak* (Deve Gözü), *Birinçi Mugalım* (İlk Öğretmen) ve *Samanchynyn Colu* (Toprak Ana, 1963) gibi eserlerinde ahlaki, toplumsal ve felsefi meseleleri ele almıştır.

Daha sonraki eserleri arasında *Canıbarım, Gülsarım!* (Elveda Gülsarı), *Ak Keme* (Beyaz Gemi), *Erte Cazdagı Turnalar* (Erken Gelen Turnalar), *Deñiz Boyloy Cortkon Ala Döböt* (Deniz Kıyısında Koşan Ala Köpek), *Kılım Karıtar Bir Kün* (Gün Olur Asra Bedel), *Kıyamat* (Kıyamet), *Kassandra Tamgası* (Kassandra Damgası) ve *Toolor Kulaganda: Kızkayıp* (Dağlar Devrildiğinde: Ebedî Gelin, 2005) bulunmaktadır. Bu yapıtlar, halk kültürü, toplumsal eleştiri ve çevresel sorunları insanlık değerleri çerçevesinde ele almaktadır.

Roman ve öykülerinin yanı sıra deneme ve söyleşi türünde eserler de veren Aytmatov, *V Soavtorstve, S Zemlyoyu i Vodoy* (Toprak ve Su ile Ortak Yazarlık) adlı çalışmasında insan onuru, emek ve doğayla uyum konusundaki düşüncelerini yansıtmıştır.

Eser

Roman, ilk olarak Kırgızca *Samanchynyn Colu* (kelime anlamıyla Samanyolu) adıyla kaleme alınmış ve yayımlandığı dönemde büyük edebî ilgi görmüştür. Eser, ilk kez Ocak 1963'te Kırgızistan'da yayımlanan *Ala-Too* dergisinde okurla buluşmuştur. Aynı yılın kısa bir süre sonrasında Rusça çevirisi *Ma-terinskoe Pole* (Toprak Ana) adıyla *Noviy Mir* dergisinin 1963 yılı 5. sayısında yayımlanmıştır.

Romanın İngilizceye ilk çevirisi Fainna Solasko tarafından *Mother Earth* adıyla yapılmış ve 1965 yılında Progress Publishers tarafından yayımlanmıştır. Daha sonra James Riordan'ın çevirisi de yine *Mother Earth* adıyla 1989 yılında Faber yayınevi tarafından okurlara sunulmuştur. Eser, Türkçeye ise Ülkü Tamer tarafından *Toprak Ana* adıyla çevrilmiş ve 1968 yılında İstanbul'da Gün Yayınları tarafından yayımlanmıştır.

Roman, 1967 yılında Kırgız yönetmen Gennady Bazarov tarafından Kırgızfilm Stüdyosu'nda sinemaya uyarlanmıştır. Filmin senaryosu Cengiz Aytmatov ile Igor Talankin tarafından hazırlanmış, görüntü yönetmenliğini ise Valery Vilensky üstlenmiştir.

Arka Plan

Eser, Cengiz Aytmatov'un anne ve babasına ithaf edilmiştir. Novella, yazarın babası Törekul Aytmatov ve annesi Nagima Aytmatova'ya adanmış bir ithaf bölümüyle başlar: "Baba, senin için bir anıt dikemem. Nerede gömülü olduğunu bilmiyorum. Bu eseri sana, babam Törekul Aytmatov'a adıyorum. Anne, bizi sen büyüttün ve insan yaptın. Sana uzun bir ömür dileyerek bu eseri sana, annem Nagima Aytmatova'ya adıyorum."

Eserin özgün adı *Samançının Colu* (Samanyolu), Kırgızların yıldızlar ile insan yaşamı arasında kurduğu sembolik ilişkiyi yansıtır. Kırgız kültüründe yıldızlar; insanın kaderini, doğayı, toplumsal yaşamı ve milletin tarihsel yolculuğunu temsil eden anlamlar taşır. Gökyüzünde ilerleyen yıldızlar gibi novella kahramanları da ortak bir yaşam idealini paylaşır: toprağı sürmek, tohum ekmek ve halk olarak ürün yetiştirmek. Bu anlayış, insanın doğayla kurduğu bağı ve emek aracılığıyla yaşamı yeniden üretme sevincini vurgular.

Rusça *Materinskoe Pole*, İngilizce *Mother Earth* ve Türkçe *Toprak Ana* başlıkları da eserin bu temel sembolik çerçevesini korur. Tolgonay'ın yaşam öyküsünü anlattığı Toprak Ana, insan emeğinin, hafızasının, acılarının ve dayanıklılığının ebedî tanığı olarak kişileştirilir. Böylece toprak, yalnızca üzerinde yaşanan bir mekân değil; insanın kaderini, kayıplarını ve umutlarını taşıyan canlı bir varlık hâline gelir.

KIŞILAR

Tolgonay – Cesur ve dayanıklı bir kadın; novella'nın başkahramanıdır.

Aliman – Kasım'ın genç eşi ve Tolgonay'ın gelinidir.

Subankul – Tolgonay'ın eşi ve yaşam arkadaşıdır.

Maisalbek – Tolgonay'ın okumaya meraklı, ortanca oğludur.

Kasım – Tolgonay'ın en büyük oğlu ve Aliman'ın eşidir.

Caynak – Tolgonay'ın en küçük oğludur.

Köy halkı – Savaş, kıtlık ve kayıplara rağmen yaşam mücadelesini sürdüren, çalışkan köylülerdir.

ÖZET

Tolgonay, yaşadığı acıları paylaşacak kimsesi kalmadığında, dertlerini Toprak Ana'ya anlatmak için tarlaya gelir. Çocukluğundan başlayarak yaşam öyküsünü anlatır. Hasat zamanlarında ailesiyle birlikte tarlalara gider, büyüdükçe ekinleri korur ve ilkbaharda sürüleri dağlara çıkarır. Çalışkanlığı ve hareketliliğiyle çevresindekilerin dikkatini çeker. On yedi yaşındayken hasat sırasında Subankul ile tanışır. Birlikte çalışır, gelecek hayalleri kurarlar. Geceleri çimenlerin üzerine uzanıp Samanyolu'nu seyrederek, toprağın bereketli olmasını, emeklerinin karşılığını almayı ve halklarının bolluk içinde yaşamasını dilerler.

Ancak savaş, bu huzurlu yaşamı altüst eder. Subankul ile oğulları Kasım ve Maisalbek savaşta yaşamını yitirir, en küçük oğlu Caynak ise kaybolur. Tolgonay ve gelini Aliman, geride kalan tarlaları birlikte ekip biçerek yaşamlarını sürdürmeye çalışırlar. Tolgonay, bütün acılarına rağmen çalışmaktan vazgeçmez. Bu sırada Çekşenkul tohumlarını çalar ve atını öldürür; daha sonra yakalanarak cezalandırılır.

Aliman ise evli bir çobandan hamile kalır ve Canbolot'u dünyaya getirirken yaşamını yitirir. Canbolot, komşuların ve akrabaların yardımıyla büyür. Tolgonay, Toprak Ana'ya ailesini hiçbir zaman unutmayaacağına söz verir. Torununa geçmişlerini, verdikleri emeği ve Samanyolu'nun altında kurdukları umut dolu hayalleri anlatarak, yaşadıkları acıları ve mücadeleyi anlamasını ister.

OLAYLAR

Tolgonay'ın Anıları Anma Günü'nde Toprak Ana'nın yanına gelen Tolgonay, ömrü boyunca yaşadığı acıları ve kayıpları düşünür. Torunu Canbolot'un ailesinin geçmişini ve yaşananları bilmeden büyümesini istemez. Bu nedenle yalnızca kendi hayatını değil, ailesinin ve köy halkının ortak kaderini de anlatmaya karar verir. Anıları onu çocukluk yıllarına götürür. Küçük yaşlardan itibaren tarlalarda çalışır, koyunların peşinde koşar ve bozkırın içinde büyür. Gençlik yıllarında güzelliği ve çalışkanlığıyla dikkat çeker. On yedi yaşına geldiğinde Subankul ile tanışır. Sessiz, güçlü ve çalışkan bir delikanlı olan Subankul ile kısa sürede birbirlerini severler ve evlenirler. Üç oğullarını büyütürken emek, sevgi ve karşılıklı dayanışma üzerine kurulu huzurlu bir aile hayatı yaşarlar. Geceleri Samanyolu'nun altında oturup gelecekte söz eder, sahip oldukları aile, toprak ve huzur için şükrederler.

Tolgonay'ın Oğulları Yıllar geçtikçe oğulları büyüüp kendi yaşamlarını kurmaya başlar. En büyük oğlu Kasım, önce traktör sürücüsü, ardından biçerdöver operatörü olur. Ortanca oğlu Maisalbek, okumaya meraklı ve başarılı bir gençtir. Eğitimine devam etmek ve öğretmen olmak amacıyla küçük yaşta şehre gider. En küçük oğlu Caynak ise yakışıklı, hareketli ve yerinde duramayan bir yapıya sahiptir. Gençlik komitelerinde görev alır, gazetelerle ilgilenir ve çeşitli toplantılara katılır. Tolgonay zaman zaman onun bu hareketli yaşamından kaygı duysa da Subankul, oğullarının hayatı tanıyarak olgunlaştığını söyleyerek onu rahatlatır.

Kasım ve Aliman Kasım, Aliman ile evlenir. Zekâsı, güzelliği ve çalışkanlığıyla dikkat çeken Aliman, kısa sürede Tolgonay'ın sevgisini kazanır ve onun öz kızı gibi olur. O yıl buğdaylar olgunlaşır, nehirler taşar ve seller ovanın görünümünü değiştirir. Tolgonay ile Aliman tarlalarda omuz omuza çalışırlar. Aliman, topladığı yabani ebeğümlemleri kimseye fark ettirmeden Kasım'ın kullandığı biçerdöverin üzerine bırakır. Tolgonay, kırmızı başörtüsü ve beyaz elbisesi içinde, yanakları heyecandan kızarmış, gözleri mutlulukla parlayan gelinine bakarken onun Kasım'a duyduğu sevgiyi açıkça hisseder.

Hasat Günleri Hasat mevsimi aile için yılın en mutlu dönemidir. Tolgonay, biçerdöver kullanan Kasım'ı ve altın başaklar arasında çalışan Aliman'ı gururla seyreder. Rüzgârın dalgalandırdığı ekinler, böcek sesleri ve yeni biçilmiş buğdayın kokusu tarlaları doldurur. Çalışırken birbirleriyle şakalaşır, yorgunluklarını paylaşır ve emeğin bereketini birlikte yaşarlar. Günün sonunda yeni hasattan yapılan ilk ekmek, aile için yalnızca bir yiyecek değil; emeklerinin karşılığı, birbirlerine duydukları sevgi ve toprağa bağlılıklarının simgesi hâline gelir.

Samanyolu Gecesi O akşam Subankul, gün boyunca süren çalışmanın ardından eve geç ve yorgun döner. Nehir kıyısından gençlerin şarkıları duyulur. Tolgonay, mızıka çalan kişinin yerinde duramayan küçük oğlu Caynak olduğunu anlar. Çocuklarının büyüüp kendi yollarını bulmaya başladığını düşünür; Kasım'ın artık kendi ayakları üzerinde durduğunu, Maisalbek'in ise eğitim için köyden ayrıldığını hatırlar. Eve dönerken Subankul'un arkasında oturan Tolgonay, onun sessiz ve yorgun hâlinde bile huzur duyar. Ay ışığı tarlaların üzerine yayılır, havada sıcak yaz gecelerinin kokusu dolaşır. Bu gece Tolgonay'a gençlik yıllarını ve Subankul ile yaşadığı ilk aşk günlerini hatırlatır. Gökyüzündeki yıldızlara bakarken hayatının, emeğinin ve kurduğu hayallerin bir bütün hâline geldiğini hisseder. Gelecek ise hâlâ umutlarla doludur.

Yeni Sokak Köyün kenarında yeni bir sokak yapılmaktadır. Kasım, Aliman ve Caynak büyük bir gayretle çalışır; tuğla hazırlar, temeller kazarlar. Subankul ise evlerin duvarlarını örmeye ve çatılarını yapmaya devam eder. Caynak, yeni kurulan sokağa Komsomol Sokağı adının verilmesini önerir. Köy halkı geleceğe umutla bakarak yeni yaşam alanlarını kurarken, o gecenin büyük bir felaketin başlangıcı olacağını henüz bilmez.

Savaşın Başlaması O sabah nehir kıyısında buğday hasadı yapıyorlardı. Birden genç bir Rus süvari atını nehre sürerek karşıya geçti ve köye ulaştı. Kasım, savaşın başladığını haber verdi ve kar yağmadan önce hasadı tamamlamak için işçileri harekete geçirdi. Sırılsıklam ve yaralı durumdaki süvari, köyden birini yöneticilere haber vermesi için gönderdi, ardından yoluna devam etti. Köylüler sessizce olup biteni izledi; herkes yaklaşan büyük tehlikeyi hissediyordu. Motorların gürültüsü arasında hasat devam etti, ancak artık yaşam korku ve belirsizlik içinde sürüyordu.

Kasım'ın Askere Çağırılması Savaşın başlamasıyla erkekler birer birer askere hazırlanmaya başladı. Hasadı aceleyle tamamlamak zorunda kaldıkları için büyük miktarda ürün tarlada kaldı. Kasım da hasat sırasında askere çağrılır. Aliman onun gidişi karşısında gözyaşlarına boğulur, Tolgonay ise acısını sessizce içinde taşır. Şafak sökerken askerlik şubesine giderler ve Kasım'ın ayrılacağı gerçeğiyle karşı karşıya kalırlar. Subankul, Tolgonay'a güçlü olması gerektiğini söyler. Ertesi sabah Kasım, biçerdöverini son kez kullanır ve savaşa gitmek üzere yola çıkar. Aliman'a geri döneceğine söz verir.

Subankul'un Cepheye Gidişi Kasım'ın ardından oğullarından mektuplar gelmeye devam eder. Enstitüde öğrenim gören Maisalbek, askere çağrıldığını ve Novosibirsk'te subaylık eğitimi aldığını yazar. Gönderdiği fotoğrafa bakan Aliman, onun ne kadar değiştiğini ve yakışıklı bir delikanlı olduğunu söyler. Kış gelene kadar mektupları ulaşmaya devam eder.

Bir süre sonra Subankul da askere çağrılır. Tolgonay, savaşın daha şimdiden getirdiği kayıpları düşünerek ağlar ve eşini bir daha görememekten korkar. Subankul onu teselli eder ve güçlü kalmasını ister. Onun gidişinden sonra Tolgonay, kolhozda ekip başı olarak çalışmaya başlar.

Maisalbek ile Son Karşılaşma Tolgonay bir gün bir telgraf alır. Maisalbek'i taşıyan trenin yakınlarındaki istasyondan geçeceğini öğrenir. Bu haber onu büyük bir sevince boğar. Oğlunun sevdiği yemekleri hazırlar ve Aliman ile birlikte istasyona gider. Soğuk ve rüzgârlı bir gece boyunca peronda beklerler. Trenler büyük bir gürültüyle geçip gider, ancak hiçbirini durmaz. Ertesi gün öğleden sonra askerlerle dolu bir tren istasyona yaklaşır. İçeriden askerlerin şarkıları duyulur, fakat tren durmadan yoluna devam eder. Tam o sırada Tolgonay bir ses duyar: "Anne! Aliman!" Maisalbek, hareket hâlindeki vagonun tutamağına tutunarak annesine ve Aliman'a seslenmektedir. Tolgonay gözyaşlarına boğulur. Aliman ve bir demiryolu görevlisi ona Maisalbek'in asker şapkasını verir. Tolgonay şapkayı göğsüne bastırır ve oğluna son kez veda eder.

Caynak'ın Cepheye Gidişi Hayat savaşın gölgesinde devam eder. Savaş kimilerini alıp götürürken, geride kalanlar tarlaları sürmeye ve evlerini ayakta tutmaya çalışır. İki ay sonra Kasım'dan bir mektup gelir. Büyük bir sevinç yaşayan Aliman, mektubu Caynak'a okutur. Caynak'ın neşeli sesi, cepheden gelen sözleri köye taşır. Kasım mektubunda zafer umudundan ve ailesine duyduğu özleminden söz eder. Kış sona ererken Caynak cepheye gitmek için hazırlanmaya başlar. Annesini üzmemek için bunu sessizce yapar; gitmeden önce ev işlerine yardım ederek Tolgonay'ın yükünü hafifletmeye çalışır. Sonunda elinde kısa bir mektupla yola çıkar. Tolgonay onun arkasından dua eder ve sağ salım geri dönmesi için umutlarını dile getirir.

Subankul ve Kasım'ın Ölümü Bahar gelir, insanlar yeniden tarlaları sürmeye başlar; ancak Tolgonay ne Subankul'dan ne de Kasım'dan mektup alır. Bir gün tarlada çalışırken yaşlı bir adam yanına gelir ve eve bir subayın geldiğini haber verir. Tolgonay yaklaşan felaketi sezer. Eve döndüğünde büyük bir kalabalıkla karşılaşır; Aliman'ı üç kadın destekleyerek getirmektedir. Komşuların fısıltılarından acı haberi öğrenir: Subankul ve Kasım cephede hayatlarını kaybetmiştir. Aliman elbiselerini yırtarak ağlar ve "Biz dul kaldık, anne!" diye haykırır. Tolgonay ise büyük bir acı içinde olduğu yerde kalakalır. Yedi gün boyunca yas tutarlar. Acılarını ağıtlarla dile getirir, ardından ölenleri anmak için yemek verirler. Maisalbek ve Caynak'ın geri dönmelerini bekleyeceklerine, yaşamaya ve çalışmaya devam edeceklerine söz verirler.

Aliman'ın Acısı Tolgonay, Subankul ile geçirdiği uzun yılları; sevgi, emek ve birlikte göğüsledikleri zorluklarla dolu hayatlarını hatırlar. Ancak Kasım ile Aliman'ın hayatı henüz yeni başlamıştır. Onlar daha çok gençtir; önlerinde umutlarla ve hayallerle dolu bir gelecek vardır. Bir gün Tolgonay, tarlada yabancı çiçekler toplayan Aliman'ı görür. Rüzgârda siyah başörtüsü dalgalanmaktadır. Birden Aliman elindeki çiçekleri havaya fırlatır ve yere düşerek ağlamaya başlar.

Tolgonay hemen yanına koşar. Ancak Aliman, "Ne olur anne, hiçbir şey söyleme. Güneş parlıyor, tarlalar çiçek açıyor, gökyüzü gülümsüyor; ama Kasım bir daha geri dönmeyecek," der. Tolgonay da onunla birlikte ağlar. Ona teselli edecek bir söz bulamaz; çünkü yaşadığı kaybın acısı henüz çok tazedir.

Açlık ve Hırsızlık Savaşın üçüncü ve dördüncü yıllarında köy halkı büyük sıkıntılarla karşı karşıya kalır. Açlık nedeniyle insanlar tarlalarda kalan tohumları toplar, ilkbaharda çıkan otlarla karınlarını doyurmaya çalışır. Çocukların ekmek bekleyen sessiz bakışları herkesin yüreğini burkar.

1943 yılının soğuk bir gecesinde Tolgonay ve Aliman, kolhoza ait üç atın çalındığını fark eder. Tolgonay hırsızların peşine düşse de onları yakalayamaz. Savaştan kaçmış olan Cekşenkul'dan şüphelenir. Kaybolan atların yerine genç atlar ve eşekler vermek zorunda kalır. Köy halkını açlıktan kurtarmak için bölge yöneticisini ikna eder ve bakir toprakların ekilmesi için izin alır.

Dayanışma: Yaşam İçin Tohum Bir gün Tolgonay köy halkını toplar ve kararlı bir şekilde konuşur. Devlet için yetiştirilen bütün ürünlerin savaş için gönderildiğini, ancak köylülerin yiyecek ekmeğe ihtiyaç duyduğunu söyler. Gelecek yıl aç kalmamak için herkesin elindeki tohumdan az da olsa paylaşarak yeni toprakları ekmesi gerektiğini anlatır. Bazı köylüler Tolgonay'ı desteklerken bazıları bu düşünceye karşı çıkar. Dul ve hasta komşusu Ayşe de başlangıçta bu isteğe direnç gösterir. Oğlu Bektaş, evlerinde beş-altı kilo buğday bulunduğunu söyler. Tolgonay üzülse de köyün geleceği için dayanışmanın gerekli olduğunu düşünür. Buğdayın yarısını Ayşe'ye bırakır, kalanını alır. Ayşe gözyaşlarına boğulur; ancak Tolgonay, bütün köyün yaşamının bu karara bağlı olduğunu bilerek yoluna devam eder.

Açgözlülük: Çalınan Tohumlar Köylüler iki çuval tohum toplar ve Tolgonay bunları tarlaya götürür. Aletleri getirmeleri için Bektaş'ı ve diğer gençleri gönderir. Ancak içinde bir huzursuzluk vardır. Tarlaya vardığında korkunç bir manzarayla karşılaşır: tirmık devrilmiş, araba kırılmış, gençler ise elleri bağlı ve kanlar içinde yerde yatmaktadır. Bektaş güçlükle konuşarak tohumların çalındığını söyler.

Tolgonay hemen ata biner ve bütün gücüyle hırsızların peşine düşer. Kısa süre sonra onları görür ve içlerinden birini tanıır: Daha önce ambarından atını çalan Cekşenkul'dur. Ona durması için bağırır, ancak Cekşenkul ateş eder ve Tolgonay'ın atı yere yığılır. Karanlık çökerken Tolgonay, son tohumlarını veren kadınların gözyaşlarıyla dolu yüzlerini gökyüzünde görür gibi olur. "Savaşın laneti üzerine olsun, Cekşenkul," diye fısıldar ve bayılır. Bektaş ve diğer gençler onu eve taşır. Tolgonay bir süre hastalanır; yaşanan olayın acısını ve başarısızlık duygusunu taşır.

Maisalbek'in Son Mektubu Tolgonay güçsüz ve kederli bir hâlde yatarken bir gün komşusu Ayşe elinde bir kase ekşi kaymakla gelir. Tolgonay, onun tohumlarını almış olmaktan utanır ve gözlerini yere indirir. Ancak Ayşe ona yumuşak bir sesle, "Ben de halkımıza hizmet edeceğim," der. Tolgonay bu sözlerden büyük bir minnet duyar. Kısa süre sonra postacı Maisalbek'ten bir mektup getirir. Mektup şu sözlerle başlar: "Sevgili annem, beni kutsal sütünlü büyüten annem... Bir saat sonra son görevime çıkacağım. Geri dönmeyeceğim. Anavatanımız, zafer ve iyilik adına düşmana karşı savaşmaya gidiyorum. Bu ölüm değil, başka bir yaşam biçimidir. Bir çocuk doğduğunda ben orada olacağım. Buğdayları hareket ettiren rüzgârda ben olacağım. Bir öğretmen ders verdiğinde, orada ben olacağım. Ağlama anne. Sonsuza dek hoşça kal. Oğlun, Teğmen Maisalbek Subankulov."

Kahramanın Adı Tolgonay ikinci oğlu Maisalbek'i de kaybettiğinde köy halkı sessiz bir yas içinde toplanır. Kimse ağlamaz; çünkü acıları artık gözyaşlarının ötesine geçmiştir. Tolgonay, çiçek açmış elma ağaçlarına ve sonsuz mavi gökyüzüne bakar; hayatın nasıl olup da bu kadar acımasız ve aynı zamanda bu kadar büyük olabildiğini düşünür. Aliman yanına yaklaşır, ancak Tolgonay sessizce ondan uzaklaşır. Oğlunun son isteğini hatırlar ve ağlamaz. Daha sonra kolhoza Maisalbek'in adı verilir. Cephedeki arkadaşları, onun cesaretle öldüğünü anlatır: Maisalbek, düşmanın mühimmat deposunu ateşe veren bir keşif eri olarak zafer uğruna hayatını feda etmiştir. Onun cesareti bütün köyün gururu hâline gelir.

Savaşın Sonu

Zafer Günü Savaş sona ermişti, ancak barış sevinç çılgınlıklarıyla değil; acılar ve kayıpların ardından gelmişti. Zafer, büyük fedakârlıkların ve yaşanan derin yaraların sonucuydu. O gün Tolgonay ve Aliman evlerinin yakınındaki tarlada çift sürerken Aliman askerlerin geri döndüğünü söyler. İkisi de işlerini bırakıp kalabalığa katılır. Yaşlılar ve yorgun insanlar bile istasyona doğru yürür. Askerleri taşıyan iki vagonun geleceği söylenmektedir. Herkesin yüreği umutla çarpar. Bir anda kalabalığın arasından bir ses yükselir; vagondan yalnızca bir asker iner. Bir kız sevinçle "Kardeşim Aşırılı!" diye bağırır. Tek bir askerin dönüşü bile köyde hem gözyaşlarına hem sevince yol açar. Çünkü herkes, dönen bu askerde cepheden gelmeyen yakınlarını hatırlar. Tolgonay ise hâlâ Maisalbek'in sesini duyuyor gibidir: "Anne, trenden..."

Umut Hiç Ölmez Aliman, Aşırılı'nın yanına koşar. Büyük bir acıyla ona vurur ve Kasım'ın nerede olduğunu sorar. Aşırılı sadece başını eğer; diğer askerlerin daha sonra geleceğini söyler. Sessizce eve dönerler.

Tolgonay, Kasım'ın yarım kalan evine bakar. Dağılmış tuğlalar, Kasım'ın yarım kalan hayalini hatırlatır. O sırada Aliman titreyen ama umut dolu bir sesle, "Anne, Caynak'ı bekleyelim. O geri dönecek," der. Bu sözler Tolgonay'a yeniden umut verir. İki kadın tekrar tarlalara döner. Hava yağmur yüklüdür. İlk damlalar yavaşça toprağa düşmeye başlar. Aliman gülümseyerek bunun iyi bir hasat yılı olacağını söyler ve toprağa mısır tohumları saçar. Fısıldayarak, "Bu Caynak'ın dönüşü için," der. Yıllar sonra ilk kez Tolgonay ve Aliman gözyaşlarının arasından gülümser. Yağmur toprağı bereketlendirirken umut yeniden filizlenir.

Savaşın Sonra Mevsimler geçer, mısırlar olgunlaşır; ancak Caynak hiçbir zaman geri dönmez. Zamanla yaralar biraz olsun sarılır. Tarlalar yeniden canlanır, açlık sona erer ve Tolgonay kolhozda ekip başlığı görevinden ayrılır.

Ancak barış ona tam anlamıyla huzur getirmez. Aynı çatı altında yaşayan iki dul kadın olarak Tolgonay ve Aliman acılarını ve sessizliklerini paylaşırlar. Uzak akrabaları ziyarete geldiğinde Tolgonay, Aliman'ın yeniden bir hayat kurabileceğini ima eder. Fakat Aliman'ın gözlerinde gururlu bir kararlılık belirir. "Gidersem de kalırsam da kendi kararımı kendim veririm," der. Tolgonay'ın yüreği minnetle dolar. Çünkü Aliman'ın sessiz gücünde, onları savaş yıllarında ayakta tutan aynı cesareti görür.

Çobanın Hediyesi 1946 yılının sonbaharında bir çoban, nehir yatağı boyunca sürüsünü götürüyordu. Genç, cesur ve becerikli olan bu çoban, bir düğünde düzenlenen oğlak kapma oyununa katılır. Tolgonay ve Aliman hazırlık yaparken biri atla hızla yanlarından geçer ve kapıların önüne bir oğlak bırakır. Tolgonay dışarı çıktığında bunun üniformasıyla gururla duran genç çoban olduğunu görür. "Neden bunu yaptın, oğlum?" diye sorar. Çoban, "Evde kim var?" diye karşılık verir; ardından oğlağı alıp uzaklaşır. Daha sonra Aliman ipek elbisesi ve parlak şalıyla dışarı çıktığında, Tolgonay gerçeği anlar: Çobanın eski geleneğe uygun olarak bıraktığı oğlak, Aliman'a duyduğu ilginin ve ona verdiği değerin bir göstergesidir.

Aliman'ın Seçimi "Gidelim, anne," diye fısıldar Aliman. Tolgonay, genç çobanın onun için geldiğini anlar. Aliman'ın her akşam su almaya gittiğini ve geç döndüğünü görmüştür. İçinde kıskançlık değil, yalnızca endişe vardır; onun mutlu olmasını ister, ancak yeni bir hayata başlayacak olması Tolgonay'ı düşündürür. O akşam Aliman, Tolgonay'ın saçlarını yıkar ve tarar, eski kokusundan sürer. Annesinin gençlik yıllarından söz eder. Kısa süre sonra Aliman'ın çobanla görüştüğü ve akşamları onunla vakit geçirdiği anlaşılır. Tolgonay'ın yüreği sevgi ve hüznle dolar. O gece ikisi de uyuyamaz. Tolgonay, Aliman'ın kendi yolunu seçmesine izin vermeye karar verir.

Aliman'ın Acılı Gecesi Bir gece Tolgonay, herkes uyuduktan sonra Aliman'ı bekler. Birden Aliman kapıda görünür. Elbisesi yırtılmış, saçları dağılmış, gözleri dalgın hâlededir; ilk kez sarhoştur. Sobaya tutunarak titrek bir sesle nehir kenarında başından geçenleri anlatmaya çalışır. Tolgonay onu kucaklar ve konuşması için yalvarır, ancak Aliman yalnızca ağlar, annesine seslenir ve çaresizliğini dile getirir. Aliman uzun süre Tolgonay'ın kollarında ağlar, sonunda sakinleşir. Sabah olduğunda ise o gece yaşananlardan söz etmeden sessizce özür diler.

Adalet Karşısında Savaşın bitiminden üç ay sonra, Kazakistan'a kaçıp gizlice geri dönen ve hayvan hırsızlığı yapan Cekşenkul yakalanır. Tolgonay tanık olarak çağrılır. Toplantıda Cekşenkul bütün suçlamaları inkâr eder. Ancak Tolgonay pencereden seslenerek onun yalan söylediğini söyler; savaş yıllarında köylüler zorluk çekerken atları ve tohumları nasıl çaldığını anlatır. Duruşmadan sonra Cekşenkul'un öfkeli karısı Tolgonay'a saldırır; onu suçlar ve Aliman'ın evlilik dışı hamile olduğunu açıklar. Oradakiler kadını güçlükle sakinleştirir. Tolgonay sarsılmış ama kararlı bir şekilde sessizce evine döner; doğruyu söylediğini bilmektedir.

Aliman'ın Hamileliği Sonraki aylarda Tolgonay, Aliman'ın giderek içine kapandığını, insanlardan ve konuşmalardan uzak durduğunu fark eder. Yaz sonlarına doğru Aliman'ın hamileliği artık belli olur. Aliman çocuğun çobandan olduğunu sanır, ancak gerçek çok daha farklıdır. Bir sabah bir çocuk, komşularının Torgoy (şafak kuşu) adını verdikleri bir kız çocuğu dünyaya getirdiği haberini getirir. Bu haber Tolgonay'ın içine sıcaklık ve umut doldurur. Sevincini Aliman'la paylaşmak ister, ancak Aliman utanç içinde gözlerini yere indirir. Tolgonay onu teselli etmek ister; utanacak hiçbir şeyi olmadığını, çocuğun sevgiyle büyütüleceğini söyler.

Aliman'ın Gidişi ve Dönüşü Tolgonay, Aliman'ı hamileliği konusunda teselli etmeye hazırlanırken, o akşam Aliman kimseye haber vermeden sessizce Kayıngdı köyüne gider. Endişelenen Tolgonay onun peşinden yola çıkar. Yolda sonunda Aliman'ın eve doğru geri yürüdüğünü görür. Büyük bir rahatlama yaşayan ikisi birbirine sarılır, ağlar ve öpüşür. Ayrı kaldıkları günlerin özlemini paylaşırlar. Aliman ellerini karnına koyar; bebeğin hareket ettiğini hisseden Tolgonay büyük bir sevinç ve sevgi duyar. Çocuğa kendi çocuğu gibi bakacağına söz verir. Tolgonay neden gittiğini sormaya çalışsa da Aliman cevap vermez; yaşadığı acıdan dolayı susar.

Aliman'ın Doğum Sancıları O sonbahar uzun ve yağmurlu geçer. Aliman giderek sessizleşir ve içine kapanır; hamileliğini ağır bir yük gibi taşır. Tolgonay onu neşelendirmeye çalışsa da hiçbir çabası sonuç vermez. Bir gün Aliman nehre gitmekte ısrar eder ve peşinden gelen Tolgonay'a kızar. O gece Aliman ortadan kaybolur. Tolgonay büyük bir telaşla onu arar ve sonunda ahırda doğum sancıları içinde bulur. Korkuya kapılarak Aliman'ın doktora götürülmesi gerektiğini anlar. Ayşe ve Bektaş'ı uyandırır, arabayı hazırlamalarını ister. Ateşler içinde yanan ve acı çeken Aliman biraz su içerken herkes onu hastaneye ulaştırmak için hazırlıklara başlar.

Yolda Yaşam ve Ölüm Bektaş atları sundurmanın altına bırakmıştır. Kısa sürede arabayı saman, yatak ve yastıklarla hazırlarlar. Doğum sancıları çeken Aliman'ı arabaya yatırıp karanlık, yağmurlu sonbahar gecesinde hastaneye doğru yola çıkarlar. Çamurlu ve engebeli yolda Aliman şiddetli sancılar içinde kıvrılır, nefes nefese kalır ve ağlar. Tolgonay onun başını tutar, üzerini örter ve onu sakinleştirmeye çalışır. Köprüye yaklaştıklarında Aliman'ın durumu ağırlaşır; öldüğünü söyleyerek ağlar. Bektaş ona destek olur ve sonunda bebek dünyaya gelir. Tolgonay yeni doğan bebeği sarıp sarmalar. Aliman ise sanki cansız gibi hareketsiz kalır. Yağmurlu gecenin ardından gelen sessiz şafakta geriye ağır bir acı kalır.

Hayat Yolu O sabah çıktıkları yol, Tolgonay'ın hayatındaki en zor yol olur. Ağlayan bebeği kucağında taşıırken onun hayatta kalması için umut eder. Köye vardıklarında kar sessizce yağmaktadır. Aliman'ı kendi elleriyle toprağa verir ve daha sonra mezarına çiçekler eker. Aliman'ın oğlu Janbolot zayıf bir çocuk olarak büyür, ancak hayatta kalır. Zamanla güçlü ve becerikli bir genç çiftçi olur. Onunla birlikte hayat ve sevgi devam eder.

Toprak Ana'ya Son Sözler Tolgonay hikâye boyunca yorgun, solgun ve yılların yükünü taşıyan Tarla ile konuşur. Toprak Ana olan Tarla, her hasadı, her gözyaşını ve savaşın dokunduğu her hayatı görmüş, hep-sini hafızasında saklamıştır. Tolgonay ona kayıplarını anlatır: savaşta yitirdiği oğullarını, komşularını, yaşadığı acıları, açlığı ve insanın dayanma gücünü. Toprak Ana; boş kalan tarlaların, susan insanların ve yarım kalan emeklerin hüznünü hisseder. Subankul'u, Kasım'ı, Maisalbek'i, Caynak'ı, Aliman'ı ve savaşta hayatını kaybeden herkesi anarak yas tutar. Toprak Ana, yeryüzünün her hatırayı, her acıyı ve her umudu içinde taşıdığını söyler. Tolgonay'dan yaşananları insanlara anlatmasını ister; çünkü hayatın, emeğin ve sevginin savaşlara rağmen devam ettiğini hatırlatmak gerekir. Toprak Ana her zaman dinler.

KARAKTER ANALİZİ

Tolgonay

Tolgonay, Cengiz Aytmatov'un *Toprak Ana* adlı eserinin başkahramanıdır. Savaş ve yoksulluk yıllarında sıradan insanların gücünü, onurunu ve dayanma gücünü temsil eder. Bir anne, çiftçi ve geçmişin acılarını ve hatıralarını taşıyan bir kadın olarak hem kişisel hem de toplumsal kayıplarla yüzleşir. Yaşadığı büyük acılara rağmen hayatı sürdürme, ailesini koruma ve umudu ayakta tutma gücünü kaybetmez. Tolgonay'ın karakteri, yalnızca bir kadının mücadelesini değil; savaşın yükünü taşıyan, sevdiklerini kaybetmesine rağmen hayatı sürdürmeye devam eden ve toplumunu ayakta tutan kadınların ortak kaderini yansıtır.

Dayanıklı ve Güçlü Tolgonay, kişisel ve toplumsal felaketlere karşı büyük bir direnç gösterir. Savaşta Subankul'u, Kasım'ı ve Maisalbek'i kaybeder; Caynak ise iz bırakmadan kaybolur. Savaşın köyde yarattığı yıkıma, parçalanmış ailelere, yanan evlere, boş kalan tarlalara ve yayılan açlığa tanıklık

eder. Buna rağmen her gün yeniden ayağa kalkar; tarlalarda çalışır, ürünleri yetiştirir ve hayvanlara bakar. Onun dayanıklılığı yalnızca fiziksel bir güç değildir; aynı zamanda derin bir ruhsal direniştir. Aliman doğum sırasında hayatını kaybettiğinde Tolgonay bu acı karşısında geri çekilmez. Yeni doğan Janbolot'u kendi torunu gibi kabul eder, ona sevgi ve şefkatle bakar. Tolgonay'ın gücü, acıyı sevgiye ve kaybı yaşamı sürdürme sorumluluğuna dönüştürebilmesinde görülür. Umutsuzluğun ağırlaştığı anlarda bile çalışmaya, topluma ve toprağa bağlılığından güç alarak yoluna devam eder. Onun sessiz ama sarsılmaz direnci, insanın hayatta kalma, geçmişini unutmama ve kaybettiklerini anma gücünü gösterir.

Bilge Tolgonay, yaşam deneyimleri, kayıpları ve yıllar süren emeği sayesinde derin bir hayat anlayışına sahiptir. Doğum, büyüme, yok oluş ve ölüm döngüleri üzerine düşünür; her mevsimin ve her insan hayatının mücadelesi ve yeniden başlangıçlarla şekillendiğini kavrar. Savaşın getirdiği acılar, sevdiklerini kaybetmenin hüznü, açlık ve ağır çalışma koşulları onun bakış açısını derinleştirir. Toprak Ana ile yaptığı konuşmalar, onun düşünsel ve felsefi yönünü ortaya koyar. Tolgonay toprağı dinler, onun taşıdığı hikâyelerden anlam çıkarır ve doğadan, geçmişten ve hatıralardan güç alır. Bu bilgeliği sayesinde zorluklarla baş etmeyi, gelecek nesli korumayı ve geçmişini unutmadan umudu sürdürmeyi öğrenir.

Şefkatli Tolgonay, başkalarının acılarını kendi acısı gibi hisseden bir kadındır. Savaş yüzünden ailelerini kaybeden komşularının yasını paylaşır, köy halkının açlığını ve çaresizliğini kendi yüreğinde taşır. Onun şefkati yalnızca insanlarla sınırlı değildir; toprağın yorgunluğunu, kuraklığın etkisini ve emekçilerin çektiği sıkıntıları da hisseder. Toprağa ve insanlara aynı sevgiyle yaklaşır. Tolgonay'ın merhameti yalnızca bir duygu olarak kalmaz; o, çevresindeki acıları hafifletmek için harekete geçer, umudun tükendiği anlarda insanlara destek olur. Onun şefkati, savaşın yıkımı içinde bile hayatı koruyan ve insanları birbirine bağlayan güçlü bir değere dönüşür.

Sorumlu Tolgonay, hem halkına hem de toprağa karşı güçlü bir sorumluluk duygusu taşır. Kolhozda ekip başı olarak en zor koşullarda bile büyük bir özveriyle çalışır; tarlaları sürer, hasadı düzenler ve köylüleri çalışmaya yönlendirir. Savaş döneminde yurdun ve halkın önemini kavrar. Cephede savaşanlara destek olmak için emeğini ve desteğini esirgemez.

Açlık tehlikesine karşı köyünü korumak için işlenmemiş toprakları bile üretime kazandırmanın yollarını arar. Sorumluluğu yalnızca toplumsal görevlerle sınırlı değildir. Dul kalan gelini Aliman'ı yaşadığı durum nedeniyle yargılamaz, ona destek olur; Aliman'ın oğlu Janbolot'u kendi çocuğu gibi büyütür. Tolgonay, hem toprağın hem de ailesinin yükünü büyük bir özveri, dikkat ve ahlaki kararlılıkla taşır.

Toprakla Bağlı Tolgonay'ın Toprak Ana ile kurduğu bağ, hayatının ve kimliğinin merkezindedir. Toprağı dinler, onu işler ve acıları, hatıraları ve umutları taşıyan canlı bir varlık gibi görür. Hikâyeye boyunca yorgun ve yaşlanmış Tarla ile konuşur; savaşta kaybettiği oğullarının ve komşularının acısını, halkının çektiği açlığı ve sıkıntıları onunla paylaşır. Bu bağ, Tolgonay'ın manevi derinliğini ortaya koyar. Onun gücü, şefkati ve bilgeliği sevdiği topraktan ve onun hayat veren ritminden güç alır.

Umutlu Tolgonay, çevresini kuşatan bütün trajedilere rağmen — sevdiklerini kaybetmesine, savaşın yıkımına, açlığa ve kişisel acılarına rağmen — geleceğe dair umudunu korur. Janbolot'u sevgi, bilgelik ve ailesinin geçmişine ait hatıralarla büyütür. Hayatın yeniden başlayacağına, toprağın yeniden canlanacağına ve insan emeği ile sevgisinin her zorluğun üstesinden gelebileceğine inanır. Tolgonay'ın umudu, bütün kayıplara rağmen yaşamı sürdürme ve geleceğe inanma gücünü gösterir.

Aliman

Aliman, Cengiz Aytmatov'un *Toprak Ana* adlı eserinde savaşın gölgesinde kalan genç kadınların kaderini temsil eden önemli bir karakterdir. Genç, sevgi dolu ve çalışkan bir kadın olan Aliman, hem eşini savaşta kaybetmenin acısını hem de savaş sonrası hayatın ağır yüklerini taşır. Tolgonay ile kurduğu güçlü bağ, onun aileye ve insan ilişkilerine verdiği değeri gösterir. Yaşadığı yalnızlık, sevgi arayışı, suçluluk duygusu ve toplumsal baskılar, Aliman'ı karmaşık ve gerçekçi bir karakter hâline getirir. Onun hikâyesi, savaşın yalnızca cephede değil, kadınların hayatlarında ve ruh dünyalarında da derin yaralar açtığını gösterir.

İnsanî Aliman, sevgi, arzu, korku ve özlem gibi insana özgü duyguları yaşayan gerçek bir karakterdir. Onu önemli kılan, kusursuz bir kahraman olmaması; sevinçleri, zaafı ve iç çatışmalarıyla hayatın

gerçekliğini yansıtmaktadır. Kasım'ın ölümünden sonra yaşadığı yalnızlık ve duygusal boşluk, onun insanî yönünü daha belirgin hâle getirir.

Evlü bir adamla yaşadığı ilişki, toplumun katı kuralları ile bireysel duygular arasındaki çatışmayı ortaya koyar. Aliman, yaptığı seçimin sonuçlarını ve çevresinin vereceği tepkileri bilmesine rağmen duygularını bastıramaz. Bu durum, onun zayıflığını değil; savaşın ve yalnızlığın şekillendirdiği karmaşık insan hâlini gösterir. Aytmatov, Aliman aracılığıyla sevgiye ihtiyaç duyan, hata yapabilen ve acı çeken gerçek bir kadın portresi çizer.

Bağlı Aliman, Kasım'a sevgi ve bağlılıkla bağlı bir eştir. Eşinin savaşta ölümü onun hayatında derin bir boşluk bırakır. Kasım'ın hatırasını taşıırken yalnızca eşini kaybetmenin acısını değil, savaşın yok ettiği bütün hayatların yükünü de hissederek. Zaman zaman kendisini suçlar ve yaşanan acılar karşısında yeterince güçlü olmadığını düşünür.

Onun bağlılığı yalnızca evliliğiyle sınırlı değildir. Tolgonay'a, ailesine ve toprağa karşı da güçlü bir sevgi besler. Tolgonay'ı bir anne gibi görür ve zor zamanlarda onun yanında olur. Aliman'ın yaşadığı suçluluk ve vicdan muhasebesi, onun ahlaki duyarlılığını ve derin iç dünyasını ortaya koyar.

Dayanıklı Aliman, hayatı trajik biçimde sona erse de karşılaştığı zorluklar karşısında büyük bir dayanma gücü gösterir. Dul kalmanın, savaşın ve hamileliğin getirdiği ağır yükleri sessiz bir sabırla taşır. Kendi acıları içinde bile Tolgonay'a destek olur; ona umut vermeye ve güçlü kalmasını sağlamaya çalışır.

Aliman'ın cesareti dışa dönük ve gösterişli değildir; onun gücü sessiz, fakat derindir. Yaşadığı kayıplara rağmen sevgi göstermeye, ailesine bağlı kalmaya ve çevresindeki insanlarla dayanışma içinde olmaya devam eder. Onun hayatı, savaşın kadınların üzerinde bıraktığı acıları gösterirken aynı zamanda insanın sevgi ve umutla ayakta kalma gücünü de ortaya koyar.

Bağlı Aliman, köy yaşamının bütün zorluklarını diğer insanlarla birlikte paylaşan çalışkan ve bağlı bir kadındır. Tarlalarda herkesle birlikte çalışır; emeği, sıkıntıları ve günlük hayatın yükünü köy halkıyla paylaşır. Bir süreliğine Tolgonay'dan uzaklaşıp başka bir hayat kurma düşüncesine kapılsa da içindeki bağlılık onu yeniden geri getirir. Aliman, savaşın, açlığın ve kayıpların yaşandığı zor günlerde Tolgonay'ın ve toplumun yanında yer alır. Onun bağlılığı, yalnızca insanlara değil, ait olduğu aileye ve toprağa karşı duyduğu güçlü sevgiyle de şekillenir.

Kırılgan Aliman, yaşadığı toplumun sert gerçekleri ve yargıları karşısında savunmasız kalan bir kadındır. Evli bir adama duyduğu sevgi ve ardından gelen hamilelik, onu toplumun dedikoduları, suçlamaları ve baskılarıyla karşı karşıya bırakır. Genç bir dul olarak evlilik dışı bir çocuk dünyaya getirecek olması, onun hem geleceğe dair kaygılarını hem de toplum karşısındaki yalnızlığını artırır.

Ancak Aliman'ın kırılganlığı onun zayıflığı anlamına gelmez. Tam tersine, yaşadığı acılar onun insanî yönünü, cesaretini ve dayanma gücünü ortaya çıkarır. O, bütün zorluklara rağmen sevgisini, bağlılığını ve onurunu korumayı başarır.

Neşeli Aliman, çevresindeki bütün acılara ve kayıplara rağmen hayatın küçük güzelliklerinden zevk duyabilen bir kadındır. Tarlalara vuran güneşin sıcaklığında, çocukların gülüşlerinde, yetişen ürünlerde ve açan çiçeklerde mutluluk bulur. Onun neşesi gösterişli değildir; ancak çevresindeki insanlara huzur ve umut veren sakin bir ışıktır.

Tolgonay, Aliman'ın bu canlı ve sıcak karakterini çok sever. Onun gülüşünde ve yaşama bağlılığında, savaşın ve acıların ortasında bile insanı ayakta tutan umudu görür. Aliman'ın neşesi, zor zamanlarda bile hayatın güzelliklerini koruma gücünü simgeler.

Maisalbek

Maisalbek, Cengiz Aytmatov'un *Toprak Ana* adlı eserinde savaşın insan hayatında yarattığı büyük kayıpları ve fedakârlık duygusunu temsil eden önemli karakterlerden biridir. Tolgonay'ın ortanca oğludur. Çocukluğundan itibaren çalışkan, sakin ve öğrenmeye meraklı bir genç olarak yetişir. Eğitim görmek için şehirdeki enstitüye gider ve gelecekte öğretmen olmayı hayal eder. Ancak savaşın başlamasıyla birlikte hayatı değişir; eğitimini yarıda bırakıp cepheye gitmek zorunda kalır. Maisalbek'in kaderi, savaşın genç insanların umutlarını ve gelecek hayallerini nasıl yok ettiğini gösterir. Onun ölümü yalnızca bir annenin değil, bütün bir köyün yaşadığı büyük bir kayıp olur.

Cesur Maisalbek, savaş karşısında korkuya teslim olmayan cesur bir askerdir. Cephe görevini büyük bir sorumluluk duygusuyla yerine getirir ve vatanını korumak için hayatını ortaya koyar. Onun cesareti yalnızca savaş meydanındaki fiziksel gücünden kaynaklanmaz; aynı zamanda inandığı değerler uğruna fedakârlık yapabilmesinden gelir. Annesine yazdığı son mektupta ölümü bir son olarak değil, başkalarının yaşamını sürdürebilmesi için yapılan bir görev olarak görmesi, onun düşünsel ve ahlaki olgunluğunu gösterir.

Maisalbek, annesine yazdığı mektupta kendisini doğadaki ve hayattaki devamlılığın bir parçası olarak görür. Rüzgârın buğdayları sallamasında, bir çocuğun doğumunda ve bir öğretmenin öğrencilerine bilgi vermesinde yaşamaya devam edeceğine inanır. Bu bakış açısı, onun ölüm karşısındaki sakinliğini ve insan hayatına dair derin anlayışını ortaya koyar.

Fedakâr Maisalbek, kendi hayatını ve geleceğini toplumunun ihtiyaçlarının önüne koymaz. Eğitimli bir genç olarak sakin ve güvenli bir hayat kurabilecekken, savaş başladığında ülkesini savunmak için cepheye gider. Onun için kişisel mutluluk ve güvenlik daha önemli olan, ailesinin, köyünün ve halkının geleceğidir.

Cephe hayatını kaybetmesi, görev ve sorumluluk duygusunun en büyük göstergesidir. Maisalbek'in fedakârlığı yalnızca savaşmakla sınırlı değildir; ardında bıraktığı annesinin, ailesinin ve köyünün acısını da göze alır. Onun seçimi, savaş döneminde milyonlarca insanın taşıdığı ortak fedakârlık duygusunu temsil eder.

İlham Veren Maisalbek'in etkisi ölümüyle sona ermez. Onun cesareti ve fedakârlığı, geride kalan insanların acıya dayanma gücünü artırır. Köy halkı onun hatırasını yaşatır; çalışmalarıyla, emekleriyle ve birbirlerine destek olarak savaşın yaralarını sarmaya çalışır. Ölümünden sonra kolhozun onun adıyla anılması, köyün onu unutmadığını ve değerlerini yaşatmaya devam ettiğini gösterir.

Tolgonay için Maisalbek yalnızca kaybettiği bir oğul değil, aynı zamanda umutlarının, gençliğinin ve geleceğe dair hayallerinin bir parçasıdır. Onun hatırası, savaşta kaybedilen insanların yalnızca acıyla değil; cesaret, onur ve sevgiyle de anılması gerektiğini gösterir. Maisalbek, *Toprak Ana* eserinde insanın ölüm karşısında bile değerleriyle yaşamaya devam edebileceğini simgeleyen bir karakterdir.

TEMALAR

Toplum:

Emek

Cengiz Aytmatov, *Toprak Ana* adlı eserinde emeği, savaş döneminde toplumu ayakta tutan temel değerlerden biri olarak ele alır. Savaş, köydeki erkekleri cepheye götürürken geride kalan kadınlar, yaşlılar ve gençler hayatın devamını sağlamak için büyük bir sorumluluk üstlenir. Subankul, Kasım, Maisalbek ve Caynak'ın savaşa gitmesiyle birlikte Tolgonay ve Aliman gibi kadınlar yalnızca kendi ailelerinin değil, bütün köyün yükünü taşımaya başlar.

Savaş öncesinde birlik, mutluluk ve bereketin simgesi olan tarlalar, artık toplumun hayatta kalma mücadelesinin merkezine döner. Köylüler açlık, yoksulluk ve ağır çalışma koşulları karşısında dayanışma içinde hareket eder. Tolgonay'ın emeği, yalnızca bireysel bir çaba değil; toplumun geleceğini koruma sorumluluğudur. Kolhozda liderlik yaparak tarlaların ekilmesini sağlar, kıtlık tehlikesine karşı halkı örgütler ve herkesin elindeki imkânları paylaşmasını ister.

Aytmatov, emek aracılığıyla toplumun ortak değerlerini ortaya koyar. Tolgonay'ın insanları bir araya getirmesi, son tohumların paylaşılması ve herkesin yaşamı sürdürmek için çalışması, savaşın yıkıcı etkilerine karşı toplumsal dayanışmanın gücünü gösterir. Burada emek yalnızca fiziksel bir faaliyet değildir; insanları birbirine bağlayan, onur ve sorumluluk duygusunu güçlendiren ahlaki bir değerdir.

Eserde toprak da toplumun hafızasını taşıyan canlı bir varlık olarak görülür. Toprak Ana, insanların acılarına, kayıplarına ve umutlarına tanıklık eder. Köylülerin toprağa verdiği emek, onların yurtlarına bağlılığını, savaşta kaybettiklerine duyduğu saygıyı ve gelecek kuşaklara yönelik umudunu temsil eder.

Böylece Aytmatov, savaş yıllarındaki toplumu yalnızca acı çeken bir topluluk olarak değil; emek, dayanışma ve ortak sorumluluk sayesinde ayakta kalan güçlü bir yapı olarak gösterir. Emek, toplumun yaşamını sürdüren, insan onurunu koruyan ve geleceğe umut taşıyan temel güç hâline gelir.

Örnek sahne: Tolgonay, köy halkını bir araya getirerek herkesin elindeki son tohumlardan bir kısmını yeni toprakları ekmek için paylaşmasını ister. Açlık tehlikesine rağmen insanlar ortak bir amaç için çalışır. Tohumlar çalındığında Tolgonay'ın hırsızların peşine düşmesi, yalnızca kendi emeğini değil, bütün köyün geleceğini koruma isteğini gösterir.

Dayanışma

Cengiz Aytmatov'un *Toprak Ana* adlı eserinde dayanışma, özellikle savaş yıllarında toplumun ayakta kalmasını sağlayan temel değerlerden biridir. Erkeklerin cepheye gitmesiyle birlikte tarlalarda çalışma, üretimi sürdürme ve aileleri koruma sorumluluğu kadınların, yaşlıların ve gençlerin omuzlarına kalır. Köylüler, bütün zorluklara rağmen birlikte hareket ederek toprağı işler, ekinleri eker ve hasadı tamamlamaya çalışırlar.

Tolgonay, yalnızca kendi ailesinin değil, bütün köyün sorumluluğunu taşıyan bir lider olarak öne çıkar. İnsanları bir araya getirir, tohumların paylaşılmasını sağlar ve kıtlık tehlikesine karşı ortak çözümler arar. Bu süreçte dayanışma yalnızca çalışma hayatında değil; acıların, kayıpların ve umutların paylaşılmasında da kendini gösterir. Köylüler açlığı, savaş haberlerini ve sevdiklerini kaybetmenin acısını birlikte yaşar; küçük sevinçleri ve başarıları da yine birlikte paylaşırlar.

Aytmatov, dayanışmayı insanların zor koşullar karşısında birbirine tutunmasını sağlayan ahlaki bir güç olarak gösterir. Savaş, bireylerin hayatını parçalasa da toplum içindeki bağları tamamen yok edemez. Aksine, ortak acılar ve ortak sorumluluklar insanları birbirine daha fazla yaklaştırır. Köylülerin birbirine destek olması, onların yalnızca hayatta kalmasını değil; insanlık onurlarını ve umutlarını korumalarını da sağlar.

Örnek sahne: Köyde bir kişinin ölümü, yalnızca ailesinin yaşadığı özel bir acı olarak kalmaz; bütün toplumun paylaştığı bir yas hâline gelir. Eski Kırgız geleneğine göre ölüm haberi, "kara kâğıt" olarak bilinen bir ölüm mektubuyla bildirilir ve köy halkı bu acıyı birlikte öğrenir. Subankul ve Kasım'ın ölüm haberleri geldiğinde bütün köylüler Tolgonay ve Aliman'ın yanında yer alır. Onlara destek olur, acılarını paylaşır ve yalnız olmadıklarını hissettirirler. Bu gelenek, savaşın getirdiği büyük kayıplar karşısında bile köy yaşamındaki güçlü dayanışma bağlarını gösterir.

Gelenek ve Yaşam Sevinci

Cengiz Aytmatov'un *Toprak Ana* adlı eserinde gelenek ve yaşam sevinci, savaşın, ağır çalışma koşullarının ve kayıpların gölgesinde insanların hayata tutunmasını sağlayan önemli değerler olarak karşımıza çıkar. Köy yaşamında dinlenme ve eğlence anları, günlük sorumluluklardan tamamen uzaklaşmak anlamına gelmez; aksine insanların birbirleriyle bağ kurduğu, kültürel değerlerini yaşattığı ve umutlarını koruduğu özel anlardır.

Savaş öncesinde olduğu gibi savaş yıllarında da köylülerin hayatında mutluluk anları çok sınırlıdır. Buna rağmen küçük sevinçler, insanların ruhsal gücünü korumasına yardımcı olur. Aliman'ın tarlalarda çiçek toplaması, Tolgonay'ın geceleri Samanyolu'na bakarak geçmişi ve geleceği düşünmesi, insanların doğayla ve hayatla kurduğu bağı gösterir. Düşünlerde söylenen türküler, geleneksel at oyunları ve oğlak kapma yarışları ise toplumun ortak hafızasını ve kültürel mirasını yaşatan etkinliklerdir.

Aytmatov, bu kısa mutluluk anlarını yalnızca eğlence olarak değil; insanın zorlu yaşam koşulları karşısında umudunu koruma biçimi olarak değerlendirir. Savaş, açlık ve kayıplar insanların hayatını derinden etkilerken gelenekler ve küçük sevinçler, toplumun dayanma gücünü artırır. Bu anlar, insanların yalnızca emek ve mücadeleyle değil; sevgi, paylaşım ve kültürel bağlarla da hayata tutunduğunu gösterir.

Örnek sahne: Düşün hazırlıkları sırasında genç çobanın atıyla hızla gelip Tolgonay'ın kapısına oğlak bırakması, köyün eski geleneklerinden birini yansıtır. Bu hareket, oğlak kapma oyunlarının yalnızca bir eğlence olmadığını; aynı zamanda cesaretin, becerinin ve toplumsal değerlerin bir göstergesi olduğunu ortaya koyar. Daha sonra Aliman, ipek elbisesi ve utangaç tavırlarıyla ortaya çıktığında bu hediyenin kendisi için bırakıldığını anlar. Bu sahne, savaşın ve acıların içinde bile insanların gelenekler, sevgi ve küçük mutluluklar aracılığıyla yaşam sevincini koruduğunu gösterir.

Politika

Liderlik

Cengiz Aytmatov'un *Toprak Ana* adlı eserinde liderlik, yalnızca bir görevi yönetmek değil; zor zamanlarda insanlara yol göstermek, sorumluluk almak ve toplumun geleceği için mücadele etmek olarak ortaya çıkar. Bu anlamda Tolgonay, savaş yıllarında gösterdiği cesaret, kararlılık ve fedakârlıkla gerçek bir lider olarak öne çıkar.

Erkeklerin cepheye gitmesiyle birlikte köyün ve tarlaların sorumluluğu büyük ölçüde kadınların omuzlarına kalır. Tolgonay, kendi acılarına rağmen bütün köyün yaşamını sürdürmesi için çaba gösterir. Tarlaların ekilmesini organize eder, insanları çalışmaya yönlendirir ve kıtlık tehlikesi karşısında umudu korumaya çalışır. Onun liderliği, insanlara yalnızca yol göstermekle sınırlı değildir; bizzat çalışarak ve zorlukları paylaşarak örnek olmasına dayanır.

Tolgonay'ın aldığı kararlar çoğu zaman kolay değildir. Savaş, açlık ve kaynak yetersizliği içinde köyün geleceğini düşünmek zorundadır. Ancak onun gücü makamından değil; yaşam deneyiminden, emeğinden ve insanlara duyduğu sorumluluktan gelir. Aytmatov, Tolgonay aracılığıyla gerçek liderliğin zor koşullarda ortaya çıktığını ve başkalarına hizmet etme anlayışıyla şekillendiğini gösterir.

Örnek sahne: Tolgonay, köyün açlık tehlikesiyle karşı karşıya olduğunu gördüğünde halkı bir araya getirerek herkesin elindeki tohumlardan bir kısmını yeni toprakları ekmek için paylaşmasını ister. Savaş nedeniyle cephe için ayrılan ürünlerin yetiştirilmesi gerekirken, o köy halkının geleceğini korumak için cesur bir karar alır. Hasta ve dul Aişe de bu isteğe karşı çıkar; ancak Tolgonay onun durumunu anlayarak tohumların bir kısmını ailesine bırakır ve kalanını köyün geleceği için kullanır. Bu sahne, Tolgonay'ın yalnızca yöneten bir kişi değil; adalet, merhamet ve sorumluluk duygusuyla hareket eden bir lider olduğunu gösterir.

Tabiat:

Toprak

Cengiz Aytmatov, *Toprak Ana* adlı eserinde toprağı yalnızca üzerinde çalışılan bir alan olarak değil; insanın geçmişini, acılarını, hatıralarını ve umutlarını taşıyan canlı bir değer olarak ele alır. Eserde halkın yurduna duyduğu sevgi, savaşın en zor dönemlerinde bile gösterdikleri sabır, emek ve dayanıklılık üzerinden anlatılır.

Savaş yıllarında köylüler ellerindeki son tohumları bile paylaşarak toprağı ekmeye devam ederler. Açlık, yoksulluk ve kayıplara rağmen tarlaları işlemek, ürün yetiştirmek ve yaşamı sürdürmek onlar için yalnızca bir görev değildir; aynı zamanda yurda ve hayata bağlılığın bir göstergesidir. Sürülen her tarla, toplanan her hasat ve beklenen her haber, insanların toprağı ve birbirlerine duyduğu sevginin bir ifadesine dönüşür.

Aytmatov, toprak sevgisini insan sevgisinden ayrı düşünmez. Köylülerin toprağı verdikleri emek, aynı zamanda ailelerine, komşularına ve ülkelerine duydukları bağlılığı gösterir. Savaşta sevdiklerini kaybetmelerine rağmen yaşamı yeniden kurmaya çalışmaları, onların umudunu ve dayanma gücünü ortaya koyar.

Zafer günü köye sadece bir askerin dönmesi bile halk için büyük bir mutluluğı dönüşür. İnsanlar savaşın acılarını ve kayıplarını hâlâ taşıyorlar da sokaklarda gözyaşları, sevinç ve kucaklaşmalar görülür. Bu sahne, hayatın yeniden başladığını ve insanların bütün acılara rağmen geleceğı inanmaya devam ettiğini gösterir.

Toprak Ana'da toprak yalnızca bir yaşam alanı değildir; insanların emeğini, sevgisini, acılarını ve hatıralarını koruyan bir hafızadır. Aytmatov, toprağı duyulan sevginin insanları birbirine bağlayan, zor zamanlarda ayakta tutan ve geleceğı umut taşıyan güçlü bir değer olduğunu vurgular.

Örnek sahne: Maisalbek'in cephede gösterdiği cesaret, yurt sevgisinin en güçlü örneklerinden biridir. O, savaşta kişisel ün veya çıkar için değil; ailesini, köyünü ve ülkesini korumak için mücadele eder. Annesine yazdığı son mektupta görev duygusu, insanlara bağlılığı ve vatan sevgisi açıkça görülür. Onun fedakârlığı, Tolgonay ve Aliman'a bütün acılara rağmen dayanma gücü verir.

Toprak Ana ve Samanyolu

Cengiz Aytmatov'un *Toprak Ana* adlı eserinde doğa, yalnızca olayların geçtiği bir çevre değil; insanın acılarını, hatıralarını ve umutlarını taşıyan canlı bir varlık olarak ele alınır. Toprak Ana figürü, eski Türk ve Kırgız inançlarındaki Yer-Su anlayışıyla bağlantılıdır. Yer-Su, doğanın, toprağın ve suyun koruyucu güçlerini temsil eden geleneksel bir inanıştır. Bu bağlamda Toprak Ana; bereketin, koruyuculuğun ve yaşamı sürdüren doğanın sembolüdür.

Aytmatov'un eserlerinde farklı kültürel etkiler görülse de *Toprak Ana*, temel olarak Kırgız kültürel dünyasının bakış açısını korur. Eserin Kırgızca adı *Samanchynyn jolu* (Samanyolu) ve Toprak Ana kavramı, yazarın doğaya ilişkin geleneksel Kırgız anlayışından beslendiğini gösterir. Toprak Ana, yalnızca üzerinde çalışılan bir toprak parçası değildir; insanların emeğini, acılarını, kayıplarını ve yaşam hikâyelerini saklayan manevi bir varlık hâline gelir.

Samanyolu ise köylülerin hayatı ile doğa arasındaki güçlü bağı simgeler. Gökyüzündeki yıldızların hareketi, tarlaların döngüsüyle birleşir; sürme, ekme ve hasat etme süreçleriyle insan yaşamının ritmini yansıtır. Samanyolu'nun altında insanlar gelecek için hayaller kurar, geçmiş emeklerini hatırlar ve zor zamanlarda umut bulur. Böylece doğa ile insan emeği, sürekli devam eden bir hayat döngüsü içinde birleşir.

Örnek sahne: Tolgonay bir gece yaşlanmış ve yorgun Toprak Ana ile konuşur. Toprak Ana, geçmişteki bütün hasatları, kayıpları ve savaşın dokunduğu hayatları hatırlar; boş kalan tarlaların, susan seslerin ve yarım kalan emeklerin acısını taşır. Başka bir gece Tolgonay gökyüzüne yayılan Samanyolu'nu izler. Yıldızların oluşturduğu ışıklı yol boyunca köylülerin tohum ektiğini, tarlaları işlediğini ve hayatı yeniden kurduğunu hayal eder. Bu görüntüde Samanyolu, insan emeği ile doğanın sonsuz devamlılığını birleştiren güçlü bir sembole dönüşür.

Psikoloji

Hüzün: Kayıp ve Acı Hatıralar

Cengiz Aytmatov'un *Toprak Ana* adlı eserinde kayıp duygusu, Tolgonay'ın psikolojik dünyasının ve köyün kaderinin temel unsurlarından biridir. Savaş, yalnızca insanların hayatını değil; günlük yaşamın düzenini, aile bağlarını ve geleceğe dair umutları da derinden etkiler. Subankul, Kasım ve Maisalbek'in ölümleri gibi büyük kayıplar doğrudan sahnelenmez; bu acı haberler mektuplar, telgraflar ve insanların gözyaşları aracılığıyla ulaşır. Bu durum, savaşın insanları sevdiklerinden ne kadar acımasız bir şekilde ayırdığını gösterir.

Tolgonay için her ölüm, yalnızca bir yakının kaybı değildir; aynı zamanda geçmişte yaşanan mutlulukların, aile bağlarının ve birlikte kurulan hayallerin yitilmesidir. Boş kalan evler, siyah başörtüler ve sessiz akşamlar, savaşın köy yaşamında bıraktığı derin izleri yansıtır. Bir zamanlar neşe ve umutla dolu olan hayat, yerini acıya rağmen devam etmek zorunda olan ağır bir mücadeleye bırakır. Özellikle kadınlar, kaybettiklerinin yasını tutarken bir yandan da geride kalanların yaşamını sürdürmek için çalışmaya devam ederler.

Aytmatov, ölümü yalnızca bir son olarak değil; insanın hafızasında yaşamaya devam eden bir acı ve hatıra olarak ele alır. Ancak kayıplar, aynı zamanda insanların dayanma gücünü ve hayata tutunma iradesini de ortaya çıkarır. Tolgonay için tarlalarda çalışmak, umutsuzluğa karşı verdiği sessiz bir mücadeledir. Ektiği her tohum, kaybettiklerini anmanın ve onların hatırasını yaşatmanın bir yolu hâline gelir.

Eserde doğa da insanların acılarına ortak olur. Sessiz tarlalar, rüzgârlı geceler ve yorgun toprak, savaşın bıraktığı derin yaraları yansıtır. Buna rağmen hayat devam eder; toprak yeniden ürün verir ve insanlar bütün kayıplarına rağmen geleceğe tutunmaya çalışır. Böylece Aytmatov, kaybı yalnızca bir yıkım olarak değil; insan sevgisini, hafızayı ve dayanma gücünü şekillendiren bir yaşam deneyimi olarak gösterir.

Örnek sahne: Bahar gelmesine rağmen Tolgonay ve Aliman uzun süre hiçbir haber alamaz. Sessizliğin ardından Subankul ve Kasım'ın cephede hayatını kaybettiği haberi gelir. Aliman büyük bir acıyla "Biz dul kaldık, annel!" diyerek feryat eder. Günlerce yas tutulur. Daha sonra Tolgonay, Aliman'ı kır çiçeklerinin arasında ağlarken bulur. Aliman, "Güneş doğuyor, tarlalar çiçek açıyor; ama Kasım bir daha dönmeyecek," diyerek acısını dile getirir. Doğaya yeniden canlanırken onların kalplerinde kaybettiklerinin boşluğu yaşamaya devam eder.

Sevgi

Cengiz Aytmatov'un *Toprak Ana* adlı eserinde sevgi, insan ilişkilerini ayakta tutan ve en zor zamanlarda insanlara dayanma gücü veren temel değerlerden biri olarak ele alınır. Eserde sevgi yalnızca eşler arasındaki aşkı değil; aile bağlarını, fedakârlığı, bağlılığı ve başkalarının acısını paylaşma duygusunu da kapsayan geniş bir anlam taşır.

Aliman'ın Kasım'a duyduğu sevgi, derin bağlılık ve içten bir yakınlık üzerine kuruludur. Kasım'ın savaşta hayatını kaybetmesi, Aliman için yalnızca eşini kaybetmek değil; birlikte kurduğu geleceği ve hayallerini yitirmek anlamına gelir. Onun yaşadığı büyük acı, sevginin insan hayatındaki güçlü yerini gösterir. Tolgonay'ın Subankul'a duyduğu sevgi ise yılların emeği, ortak yaşamı ve paylaşılan zorluklarla şekillenen sakin ama güçlü bir bağlılıktır. Birlikte çalışmaları, aile kurmaları ve hayatın yüklerini omuz omuza taşımaları, aralarındaki sevginin derinliğini ortaya koyar.

Eserde sevgi, yalnızca eşler arasındaki ilişkiyle sınırlı değildir. Aliman'ın Tolgonay'a duyduğu anne sevgisine yakın bağlılık, savaşın ve kayıpların içinde oluşan güçlü bir aile bağını gösterir. Tolgonay da sevgisini yalnızca kendi çocuklarıyla sınırlamaz; Aliman'ın oğlu Canbolot'u kendi çocuğu gibi büyütür. Annesini hiç tanımayan bu çocuğa sevgi, bakım ve rehberlik vererek ona aile sıcaklığı sağlar. Böylece Tolgonay'ın sevgisi biyolojik bağların ötesine geçerek koruyucu ve fedakâr bir anne sevgisine dönüşür.

Aytmatov, sevgiyi insanı acı karşısında ayakta tutan ve hayatın devamını sağlayan güçlü bir değer olarak gösterir. Sevgi, eserde yalnızca bireysel mutluluğun değil; dayanışmanın, hatırlamanın ve kaybedilen insanların hatırasını yaşatmanın da kaynağıdır. İnsanlar sevdiklerini kaybedseler bile onların sevgisiyle yaşamaya ve geleceğe umutla bakmaya devam ederler.

Örnek sahne: Hamile Aliman bir gün sessizce köyden ayrılarak kendi köyüne gider. Endişelenen Tolgonay onun peşinden gider ve sonunda Aliman'ı geri dönerken bulur. İki kadın birbirine sarılır, ağlar ve ayrı kaldıkları günlerin özlemini paylaşır. Aliman'ın karnındaki bebeğin hareket ettiğini hisseden Tolgonay büyük bir sevgi ve mutluluk duyar. O anda çocuğu kendi evladı gibi büyütmeye karar verir. Bu sahne, sevginin yalnızca kan bağıyla değil; şefkat, bağlılık ve sorumlulukla da oluşabileceğini gösterir.

Gebelik

Cengiz Aytmatov'un *Toprak Ana* adlı eserinde evlilik dışı hamilelik, savaş döneminde kadınların yaşadığı kırılma, toplumsal baskıyı ve ahlaki sorgulamaları ortaya koyan önemli temalardan biridir. Aliman'ın hamileliği, yalnızca bireysel bir olay olarak değil; savaşın insan hayatında açtığı yaraların, kayıpların ve yalnızlığın bir sonucu olarak ele alınır. Kasım'ın ölümünden sonra büyük bir acı ve boşluk içinde kalan Aliman, hem duygusal hem de toplumsal açıdan zor bir durumla karşı karşıya kalır.

Aliman, yaşadığı durum nedeniyle toplumun eleştirileriyle ve kendi vicdanındaki suçluluk duygusuyla mücadele eder. Ancak Aytmatov, onu yalnızca yaptığı seçim üzerinden değerlendirmez; onun acısını, yalnızlığını ve insanî yönünü ön plana çıkarır. Aliman, Kasım hayatta olsaydı böyle bir durumun yaşanmayacağını bilir ve eşinin hatırasına karşı derin bir bağlılık hisseder. Duyduğu pişmanlık ve affedilme arzusu, onun vicdanını, dürüstlüğünü ve ahlaki sorumluluk duygusunu gösterir.

Bu süreçte Tolgonay'ın yaklaşımı, eserin en güçlü insani mesajlarından birini oluşturur. O, toplumun sert yargılarına rağmen Aliman'ı dışlamaz; aksine ona destek olur ve doğacak çocuğu kendi ailesinin bir parçası olarak kabul eder. Böylece utanç ve korkuyla başlayan bir durum, sevgi, merhamet ve koruyuculuk sayesinde yeni bir anlam kazanır.

Aytmatov, Aliman'ın hamileliği aracılığıyla savaşın yalnızca cephede yaşanan bir yıkım olmadığını; insanların özel hayatlarında ve duygusal dünyalarında da derin izler bıraktığını gösterir. Bununla birlikte bu çocuk, kayıpların ortasında hayatın devamını ve geleceğe duyulan umudu simgeler. Aliman'ın yaşadığı acı deneyim, kadınların savaş karşısındaki dayanıklılığını, insanın hata ve pişmanlıklarla birlikte var olabileceğini ve sevginin toplumsal yargılardan daha güçlü olabileceğini ortaya koyar.

Örnek sahne: Yaz sonuna doğru Tolgonay, Aliman'ın Kasım'ın ölümünden sonra hamile olduğunu fark eder. Aliman utanç ve suçluluk duygusuyla gözlerini yere indirir. Ancak Tolgonay onu suçlamak yerine teselli eder ve doğacak çocuğun sevgiyle büyütüleceğine söz verir. Bu sahne, Tolgonay'ın şefkati sayesinde Aliman'ın yaşadığı utancın sevgiye, korumaya ve aile bağlılığına dönüştüğünü gösterir.

Kusur:

Açgözlülük

Cengiz Aytmatov'un *Toprak Ana* adlı eserinde açgözlülük, savaşın insanlarda ortaya çıkardığı ahlaki zayıflıklardan biri olarak ele alınır. Savaş ve kıtlık dönemleri, bazı insanların yalnızca kendi çıkarlarını düşünmesine ve toplumsal dayanışmadan uzaklaşmasına neden olur. Jekşenkul gibi karakterler, hayatta kalma kaygısını bencilliğe dönüştürerek başkalarının ihtiyaçlarını görmezden gelirler. Hayvan çalmak, kaynakları kendi çıkarları için kullanmak ve topluma karşı sorumluluklarını terk etmek, bu ahlaki çöküşün göstergeleridir.

Cekşenkul'un davranışları, Tolgonay ve köylülerin dayanışmacı tutumuyla güçlü bir karşıtlık oluşturur. Tolgonay, savaşın en zor dönemlerinde bile insanların elindeki son tohumları paylaşmasını ister, köyün geleceğini düşünür ve herkesin yaşamını korumaya çalışır. Buna karşılık açgözlü davranan kişiler, yalnızca kendi çıkarlarını korumaya çalışarak toplumsal bağları zedeler. Jekşenkul'un eşinin mahkemede Tolgonay'ı suçlaması ve Aliman'ın evlilik dışı hamileliğini bir utanç kaynağı olarak kullanması da bu bencil ve acımasız tutumun bir başka örneğidir.

Aytmatov, açgözlülüğü yalnızca kişisel bir kusur olarak değil; zor zamanlarda toplumun dayanışmasını tehdit eden bir davranış olarak gösterir. Savaş koşullarında insanları ayakta tutan şey paylaşma, merhamet ve birbirine destek olma duygusudur. Bu nedenle açgözlülük, yalnızca maddi kayıplara değil; insan ilişkilerinde güvenin ve ahlaki değerlerin zedelenmesine de yol açar.

Örnek sahne: Cekşenkul ve arkadaşları, köyü açlıktan kurtarmak için toplanan iki çuval tohumu çalarlar. Bununla da kalmayıp Tolgonay'a yardım eden gençleri döverek bağlarlar. Tolgonay onları durdurmak için cesaretle peşlerinden gider; ancak hırsızlar onun atını vurur. Bu olay, savaş döneminde açgözlülüğün nasıl acımasızlığa dönüşebildiğini ve yalnızca bireyleri değil, bütün toplumun yaşamını tehdit ettiğini gösterir.

Aldatma

Cengiz Aytmatov'un *Toprak Ana* adlı eserinde aldatma, insan ilişkilerindeki güvenin kırılması ve savaşın ağır koşulları içinde insanların yaşadığı yalnızlık üzerinden ele alınan önemli temalardan biridir. Aliman'ın yaşadığı olay, aldatmanın yalnızca bir yalan veya verilen sözün tutulmaması olmadığını; insanın hayatını, duygusal dünyasını ve toplum içindeki yerini derinden etkileyebileceğini gösterir.

Kasım'ın ölümünden sonra yalnız kalan Aliman, savaşın yarattığı acı ve boşluk içinde genç çobanla bir yakınlık kurar. Ancak bu ilişki, Aliman'ın beklediği güven ve sorumluluğu ona sağlamaz. Çoban, Aliman'ı zor durumda bırakarak geri çekilir ve onu hamileliğiyle, toplumun baskısıyla ve kendi içindeki suçluluk duygusuyla baş başa bırakır. Böylece Aliman yalnızca bir insanın ihanetini değil; savaşın zaten kırılğan hâle getirdiği yaşam koşullarının ağırlığını da taşımak zorunda kalır.

Bu durum, Aliman'ın toplum içindeki konumunu da zorlaştırır. Küçük bir köyde herkesin birbirini tanıdığı bir ortamda, evlilik dışı hamilelik yalnızca bireysel bir mesele olmaktan çıkar ve toplumsal bir yargı konusu hâline gelir. Ancak Aytmatov, Aliman'ı suçlamak yerine onun insani yönünü, yalnızlığını ve yaşadığı acıyı gösterir. Tolgonay'ın ona yaklaşımı ise eserdeki merhamet ve sevgi anlayışını ortaya koyar. O, Aliman'ı dışlamaz; aksine onu korur ve çocuğunu kendi ailesinin bir parçası olarak kabul eder.

Aldatma teması, eserde güvenin ne kadar değerli olduğunu ve sorumsuz davranışların yalnızca bireyleri değil, aile bağlarını ve toplumsal ilişkileri de etkilediğini gösterir. Buna rağmen Aytmatov, sevgi ve şefkatin kırılmış bağları onarma gücünü de vurgular.

Örnek sahne: Yağmurlu bir sonbaharda Aliman hamileliğiyle birlikte içine kapanır ve büyük bir korku yaşamaya başlar. Bir gece doğum sancıları başladığında yalnız kalır. Tolgonay, Bektaş ve Aişe onu karanlık ve çamurlu yollardan hastaneye yetiştirmeye çalışırlar. Ancak Aliman doğum sırasında hayatını kaybeder ve bebeği Tolgonay'ın bakımına kalır. Bu sahne, Aliman'ın yaşadığı yalnızlığı ve çektiği acıyı gösterirken, Tolgonay'ın sevgisinin ve sorumluluk duygusunun gücünü de ortaya koyar.